ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 4ης Φεβρουαρίου 2000 *

Στην υπόθεση C-17/98,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του προέδρου του Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage (Κάτω Χώρες) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Emesa Sugar (Free Zone) NV

και

Aruba,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς το κύρος της αποφάσεως 97/803/ΕΚ του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 1997, για την ενδιάμεση αναθεώρηση της απόφασης 91/482/ΕΟΚ σχετικά με τη σύνδεση των υπερποντίων χωρών και εδαφών με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΕ L 329, σ. 50),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward, προέδρους τμήματος, P. J. G. Kapteyn, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann, H. Ragnemalm και M. Wathelet (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer

γραμματέας: R. Grass

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα,

εκδίδει την ακόλουθη

Διάταξη

1 Με έγγραφο της 11ης Ιουνίου 1999 που απηύθυνε προς τη Γραμματεία του Δικαστηρίου, η Emesa Sugar (Free Zone) NV (στο εξής: Emesa) ζήτησε να της επιτραπεί να καταθέσει γραπτές παρατηρήσεις επί των προτάσεων που είχε αναπτύξει ο γενικός εισαγγελέας κατά τη συνεδρίαση του Δικαστηρίου της 1ης Ιουνίου 1999. Με έγγραφο της ίδιας ημερομηνίας, η Κυβέρνηση της Aruba υπέβαλε την ίδια αίτηση.

2 Επισημαίνεται ότι ο Οργανισμός ΕΚ του Δικαστηρίου και ο Κανονισμός Διαδικασίας του δεν προβλέπουν τη δυνατότητα των διαδίκων να καταθέτουν παρατηρήσεις επί των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα.

3 Η Emesa επικαλείται εντούτοις τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (στο εξής: ΕΔΑΔ) σχετικά με το άρθρο 6, παράγραφος 1, της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ), και συγκεκριμένα την απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1996 που εκδόθηκε στην υπόθεση Vermeulen κατά Βελγίου (*Recueil des arrêts et décisions*, 1996-I, σ. 224).

4 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ ορίζει τα εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως, δημοσία και εντός λογικής προθεσμίας υπό ανεξαρτήτου και αμερολήπτου δικαστηρίου, νομίμως λειτουργούντος, το οποίον θα αποφασίση είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του αστικής φύσεως, είτε επί του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως».

5 Με την προαναφερθείσα απόφαση Vermeulen κατά Βελγίου, το ΕΔΑΔ, αφού διαπίστωσε ότι ο εισαγγελέας στο βελγικό Cour de cassation «έχει ως κύριο έργο να επικουρεί το Cour de cassation, τόσο κατά τη δημόσια συνεδρίαση όσο και κατά τη διάσκεψη, και να μεριμνά για τη διατήρηση της ενότητας της νομολογίας» (§ 29) «με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αντικειμενικότητα» (§ 30), έκρινε ότι «πρέπει να προσδοθεί μεγάλη σημασία στο έργο που επιτελεί πράγματι ο εισαγγελέας στο πλαίσιο της διαδικασίας, και ειδικότερα στο περιεχόμενο και στα αποτελέσματα των προτάσεών του. Με τις προτάσεις αυτές διατυπώνεται γνώμη της οποίας το κύρος πηγάζει από το κύρος του ίδιου του εισαγγελέα [στο αγγλικό κείμενο της αποφάσεως: "procureur general's department" και στο γαλλικό κείμενο της αποφάσεως: "ministère public"]. Η γνώμη αυτή, έστω και αν είναι αντικειμενική και νομικώς αιτιολογημένη, αποσκοπεί πάντως στην παροχή συμβουλών και, συνεπώς, στον επηρεασμό του Cour de cassation» (§ 31).

6 Το ΕΔΑΔ αποφάνθηκε ότι «το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος δεν είχε τη δυνατότητα να απαντήσει στις προτάσεις αυτές πριν από την περάτωση της προφορικής διαδικασίας παραβίασε την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως. Η αρχή

αυτή σημαίνει ότι οι διάδικοι αστικής ή ποινικής δίκης έχουν κατά κανόνα τη δυνατότητα να λαμβάνουν γνώση κάθε εγγράφου ή παρατηρήσεως που έχει υποβληθεί στο δικαστήριο, ακόμη και από ανεξάρτητο δικαστικό λειτουργό [στο αγγλικό κείμενο της αποφάσεως: "independent member of the national legal service" και στο γαλλικό κείμενο της αποφάσεως: "magistrat indépendant"], προς επηρεασμό της αποφάσεώς του, και να διατυπώνουν συναφώς τις παρατηρήσεις τους». Το ΕΔΑΔ συνήγαγε από τα ανωτέρω ότι το ίδιο το γεγονός αυτό συνιστούσε παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ (§ 33) (συναφώς, βλ. επίσης τις αποφάσεις του ΕΔΑΔ της 20ής Φεβρουαρίου 1996, Lobo Machado κατά Πορτογαλίας, *Συλλογή ΕΔΑΔ* 1996-I, σ. 195, §§ 28 έως 31, της 25ης Ιουνίου 1997, Van Orshoven κατά Βελγίου, *Συλλογή ΕΔΑΔ* 1997-III, σ. 1040, §§ 38 έως 41, και της 27ης Μαρτίου 1998, J. J. κατά Κάτω Χωρών, *Συλλογή ΕΔΑΔ* 1998-II, σ. 604, §§ 42 και 43, και K. D. B. κατά Κάτω Χωρών, *Συλλογή ΕΔΑΔ* 1998-II, σ. 621, §§ 43 και 44).

7 Η Emesa φρονεί ότι η νομολογία αυτή μπορεί να εφαρμοστεί σε σχέση με τις προτάσεις που αναπτύσσει ο γενικός εισαγγελέας ενώπιον του Δικαστηρίου και για τον λόγο αυτό ζητεί να απαντήσει στις προτάσεις αυτές.

8 Πρέπει εκ προοιμίου να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση των οποίων διασφαλίζει το Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, τη γνωμοδότηση 2/94, της 28ης Μαρτίου 1996, Συλλογή 1994, σ. I-1759, σκέψη 33). Συναφώς, το Δικαστήριο εμπνέεται από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, καθώς και από τις ενδείξεις τις οποίες παρέχουν οι διεθνείς πράξεις περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, για τις οποίες έχουν συνεργαστεί ή στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη. Στο πλαίσιο αυτό η ΕΣΔΑ κατέχει εξέχουσα σημασία (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Ιουνίου 1991, C-260/89, ERT Συλλογή 1991, σ. I-2925, σκέψη 41).

9 Εξάλλου, οι αρχές αυτές έχουν ενσωματωθεί στο άρθρο 6, παράγραφος 2, ΕΕ. Η διάταξη αυτή προβλέπει ότι «η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950, και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές

παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου». Κατά το άρθρο 46, στοιχείο δ, ΕΕ, το Δικαστήριο μεριμνά για την εφαρμογή της διατάξεως αυτής, «όσον αφορά τη δραστηριότητα των οργάνων, στο μέτρο που έχει αρμοδιότητα βάσει των συνθηκών περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και βάσει της (...) Συνθήκης [για την Ευρωπαϊκή Ένωση]».

10 Επιβάλλεται επίσης να υπομνηστεί το καθεστώς και ο ρόλος του γενικού εισαγγελέα στο πλαίσιο της οργανώσεως του δικαιοδοτικού συστήματος το οποίο έχει θεσπιστεί με τη Συνθήκη ΕΚ και τον Οργανισμό ΕΚ του Δικαστηρίου και αποσαφηνίζεται με τον Κανονισμό Διαδικασίας.

11 Κατά τα άρθρα 221 ΕΚ και 222 ΕΚ, το Δικαστήριο αποτελείται από δικαστές και επικουρείται από γενικούς εισαγγελείς. Το άρθρο 223 ΕΚ προβλέπει τις ίδιες προϋποθέσεις και την ίδια διαδικασία διορισμού τόσο για τους μεν, όσο και για τους δε. Επιπλέον, από τον τίτλο Ι του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, που έχει την ίδια νομική αξία με τη Συνθήκη, προκύπτει σαφώς ότι οι γενικοί εισαγγελείς υπόκεινται στο ίδιο καθεστώς με τους δικαστές, ιδίως όσον αφορά την ασυλία και τους λόγους εξαιρέσεως, ώστε να υπάρχει η εγγύηση πλήρους αμεροληψίας και πλήρους ανεξαρτησίας τους.

12 Εξάλλου, οι γενικοί εισαγγελείς, μεταξύ των οποίων δεν υπάρχει καμία σχέση ιεραρχίας, δεν αποτελούν ενιαία εισαγγελική αρχή ούτε εξαρτώνται από άλλη αρχή, αντίθετα απ' ό,τι συμβαίνει στο πλαίσιο της οργανώσεως του δικαιοδοτικού συστήματος σε ορισμένα κράτη μέλη. Το έργο των γενικών εισαγγελέων δεν συνίσταται στην προάσπιση οποιουδήποτε συμφέροντος.

13 Αυτό είναι το πλαίσιο στο οποίο πρέπει να ενταχθεί ο ρόλος του γενικού εισαγγελέα. Σύμφωνα με το άρθρο 222 ΕΚ, ο γενικός εισαγγελέας διατυπώνει δημόσια, με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία, αιτιολογημένες προτάσεις επί των υποθέσεων που έχουν υποβληθεί στο Δικαστήριο, για να το συνδράμει στην εκπλήρωση του έργου του, το οποίο συνίσταται στη διασφάλιση της τηρήσεως του δικαίου κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή της Συνθήκης.

14 Κατά το άρθρο 18 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου και το άρθρο 59 του Κανονισμού Διαδικασίας, με την ανάπτυξη των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα περατώνεται η προφορική διαδικασία. Με τις προτάσεις, επί των οποίων δεν διεξάγεται συζήτηση μεταξύ των διαδίκων, αρχίζει η φάση της διασκέψεως του Δικαστηρίου. Δεν πρόκειται συνεπώς για τη διατύπωση γνώμης απευθυνόμενης προς τους δικαστές ή τους διαδίκους, η οποία να προέρχεται από αρχή εκτός του Δικαστηρίου ή να αντλεί «το κύρος της από το κύρος [ενός] εισαγγελέα [στο αγγλικό κείμενο της αποφάσεως: "procureur general's department" και στο γαλλικό κείμενο της αποφάσεως: "ministère public"]» (προαναφερθείσα απόφαση Vermeulen κατά Βελγίου, § 31), αλλά για ατομική και αιτιολογημένη άποψη, την οποία διατυπώνει δημόσια ένα μέλος του ίδιου του οργάνου.

15 Συνεπώς, ο γενικός εισαγγελέας μετέχει δημόσια και προσωπικά στη διαδικασία διαμορφώσεως της δικαστικής αποφάσεως και επομένως στην επιτέλεση του δικαιοδοτικού έργου του Δικαστηρίου. Εξάλλου, οι προτάσεις των γενικών εισαγγελέων δημοσιεύονται στη Συλλογή της Νομολογίας μαζί με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου.

16 Ενόψει του οργανικού και λειτουργικού δεσμού που υφίσταται, όπως υπενθυμίστηκε ανωτέρω στις σκέψεις 10 έως 15 της παρούσας διατάξεως, μεταξύ του γενικού εισαγγελέα και του Δικαστηρίου, η προπαρατεθείσα νομολογία του ΕΔΑΔ δεν φαίνεται να μπορεί να εφαρμοστεί σε σχέση με τις προτάσεις των γενικών εισαγγελέων του Δικαστηρίου.

17 Επιβάλλεται επιπλέον να τονιστεί ότι, αν ληφθούν υπόψη οι ιδιαίτερες δυσχέρειες που είναι συμφυείς με την κοινοτική ένδικη διαδικασία και οι οποίες έχουν κυρίως σχέση με τις διατάξεις για τη χρήση διαφόρων γλωσσών, η αναγνώριση στους διαδίκους του δικαιώματος να διατυπώνουν παρατηρήσεις επί των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα και του συνακόλουθου δικαιώματος των άλλων διαδίκων (δηλαδή όλων των κρατών μελών, της Επιτροπής και των λοιπών ενδιαφερομένων κοινοτικών οργάνων, όταν πρόκειται για υποθέσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, οι οποίες αποτελούν τις περισσότερες από τις υποθέσεις που υποβάλλονται στην κρίση του Δικαστηρίου) να απαντούν στις παρατηρήσεις αυτές θα δημιουργούσε μεγάλες δυσκολίες και θα καθυστερούσε σημαντικά τη διαδικασία.

18 Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι συμφυείς με την οργάνωση του κοινοτικού δικαιοδοτικού συστήματος δυσχέρειες δεν μπορούν να δικαιολογήσουν την προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος που αφορά την τήρηση της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως. Τούτο όμως δεν συμβαίνει εν προκειμένω, αφού, για να διασφαλιστεί ακριβώς η τήρηση της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως και να αποφευχθεί συνεπώς το ενδεχόμενο να επηρεαστεί το Δικαστήριο από επιχειρήματα επί των οποίων δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων, το Δικαστήριο μπορεί αυτεπαγγέλτως κατόπιν προτάσεως του γενικού εισαγγελέα ή μάλιστα κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 61 του Κανονισμού Διαδικασίας, εφόσον κρίνει ότι δεν διαθέτει επαρκή στοιχεία ή ότι η υπόθεση πρέπει να επιλυθεί βάσει επιχειρήματος επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων (βλ., μεταξύ άλλων, όσον αφορά την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, διάταξη της 22ας Ιανουαρίου 1992, C-163/90, Legros κ.λπ., μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή, και απόφαση της 16ης Ιουλίου 1992, C-163/90, Legros κ.λπ., Συλλογή 1992, σ. I-4625· διάταξη της 9ης Δεκεμβρίου 1992, C-2/91, Meng, μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή, και απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 1993, C-2/91, Meng, Συλλογή 1993, σ. I-5751· διάταξη της 13ης Δεκεμβρίου 1994, C-312/93, Peterbroeck, μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή, και απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1995, C-312/93, Peterbroeck, Συλλογή 1995, σ. I-4599· διάταξη της 23ης Σεπτεμβρίου 1998, C-262/96, Sürül, μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή, και απόφαση της 4ης Μαΐου 1999, C-262/96, Sürül, Συλλογή 1999, σ. I-2685· διάταξη της 17ης Σεπτεμβρίου 1998, C-35/98, Verkooijen, μη δημοσιευθείσα στη Συλλογή).

19 Εν προκειμένω όμως, η Emesa δεν ζητεί, με την αίτησή της, την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας ούτε εξάλλου επικαλείται κανένα συγκεκριμένο στοιχείο από το οποίο να συνάγεται η χρησιμότητα ή η ανάγκη επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας.

20 Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί η αίτηση της Emesa να της επιτραπεί να καταθέσει γραπτές παρατηρήσεις επί των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

διατάσσει:

1) **Απορρίπτει την αίτηση της Emesa Sugar (Free Zone) NV να της επιτραπεί να καταθέσει γραπτές παρατηρήσεις επί των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα.**

2) **Επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα.**

Λουξεμβούργο, 4 Φεβρουαρίου 2000.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias